

УДК 81'25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.30.42>

**ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ
АНГЛОМОВНОЇ ЧАРІВНОЇ КАЗКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

**A PRAGMATIC ADAPTATION OF AN ENGLISH FAIRY TALE
IN UKRAINIAN TRANSLATION**

Тарасенко К.Р.,

orcid.org/0009-0000-5685-1873

студентка II курсу магістратури

центру заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання

Сумського державного університету

Статтю присвячено особливостям перекладу чарівної казки з урахуванням жанрово-стилістичних та мовних особливостей твору. Переклад чарівної казки є складним завданням, оскільки вимагає від перекладача глибокого розуміння жанру, стилю, мови та культури оригіналу. Основною проблемою перекладу чарівної казки є збереження образності та національно-культурної інформації. Для вирішення цієї проблеми варто вдаватися до застосування такого перекладацького прийому як прагматична адаптація. Прагматичну адаптацію, як необхідний складник передачі прагматичного потенціалу тексту оригіналу, використовують задля досягнення правильного комунікативного ефекту в тексті оригіналу та тексті перекладу. Перекладач адаптує певні явища оригіналу, а також посилається на адекватне сприйняття результату читачами, тобто вносить соціально-культурні, психологічні корективи. При прагматичній адаптації перекладач може вносити зміни до тексту перекладу з метою його відповідності очікуванням реципієнта, а також уникати певних чинників, які можуть призвести до прагматичної неадекватності тексту. Для досягнення цієї мети перекладач мусить зважати на чотири види прагматичної адаптації. Перший обумовлюється

адекватним розумінням адресата перекладу інформації в тексті. Другий слугує досягненням точного сприйняття змісту зі збереженням емоційного впливу на реципієнта. Третій вид прагматичної адаптації характеризується орієнтацією на конкретну ситуацію і на конкретного адресата, а четвертий охоплює філологічний переклад, коли адресант застосовує певні особливості мови оригіналу, навіть якщо це геть не відповідає нормам мови перекладу. Прагматична адаптація може мати значний вплив на розуміння та сприйняття казки читачами. З одного боку, адаптація може полегшити розуміння казки для читачів, які незнайомі з культурою оригіналу. З іншого боку, адаптація може призвести до втрати деякої інформації або деталей, які важливі для розуміння оригіналу. Прагматична адаптація є важливим прийомом перекладу чарівних казок. Вона дозволяє зробити переклад більш зрозумілим та цікавим для читачів вихідної мови, а також допомогти зберегти національно-культурну інформацію оригіналу.

Ключові слова: адаптація, прагматична адаптація, види прагматичної адаптації, прийоми прагматичної адаптації, чарівна казка, дитяча література, фольклор.

The article is focused on the peculiarities of translating a fairy tale with due regard for the genre, style and language features of the work. Translating a fairy tale is a complex task, as it requires a translator to have a deep understanding of the genre, style, language and culture of the original. The main problem of translating a fairy tale is to preserve the imagery and national and cultural information. To solve this problem, it is worth using such a translation technique as pragmatic adaptation. Pragmatic adaptation, as a necessary component of conveying the pragmatic potential of the source text, is used to achieve the correct communicative effect in the source and target texts. The translator adapts certain phenomena of the source text and also refers to the adequate perception of the result by the readers, i. e. makes socio-cultural and psychological adjustments. In pragmatic adaptation, the translator can make changes to the text of the translation in order to make it meet the expectations of the recipient, as well as to avoid certain factors that may lead to pragmatic inadequacy of the text. To achieve this goal, a translator must take into account four types of pragmatic adaptation. The first one is based on an adequate understanding of the information in the text by the target audience. The second is aimed at achieving an accurate perception of the content while maintaining the emotional impact on the recipient. The third type of pragmatic adaptation is characterized by a focus on a specific situation and a specific addressee, and the fourth type includes philological translation, when the addressee uses certain features of the source language, even if it does not comply with the norms of the target language. Pragmatic adaptation can have a significant impact on readers' understanding and perception of a fairy tale. On the one hand, adaptation can make the fairy tale easier to understand for readers who are unfamiliar with the original culture. On the other hand, adaptation can lead to the loss of some information or details that are important for understanding the original. Pragmatic adaptation is an important technique for translating fairy tales. It allows you to make the translation more understandable and interesting for readers of the source language, as well as help preserve the national and cultural information of the original.

Key words: adaptation, pragmatic adaptation, types of pragmatic adaptation, methods of pragmatic adaptation, fairy tale, children's literature, folklore.

Постановка проблеми. Труднощі перекладу дитячої літератури, зокрема й чарівної казки, частково може вирішити такий перекладацький прийом як прагматична адаптація. У науковій і методичній літературі адаптація як перекладацька трансформація згадується, як правило, у контексті перекладу явищ тексту оригіналу, які є безеквівалентними або ж які складно перекласти.

За цих умов особливого значення набуває вивчення специфіки відтворення особливостей прагматичної адаптації в перекладі англійської мови дитячої літератури українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимало українських та зарубіжних авторів присвятили роботи прагматичній адаптації перекладу, де аналізується проблематика передачі інформації, описуються стратегії та прийоми перекладу, необхідні для адаптації тексту та наводяться рішення, з допомогою яких досягається мета зберегти зміст і стиль тексту оригіналу. Серед сучасних українських дослідників проблеми прагматичної адаптації варто зазначити таких: Куш С.О., Костенко Г.М., Іваніна Т.В., Караневич М.І., Пономарьова Є.І., Нестеренко Ю.М., Шелестюк О.В., Шевчук Т.В. Зарубіжними лінгвістами, які внесли значний доробок, досліджуючи прагматику

перекладу, є: А. Нойберт, Г. Вермеєр, К. Райс, Г. Сенфт, А. Бернардо, О. Барікі.

Постановка завдання. Дитяча література є особливим жанром, який має низку специфічних рис, що впливають на переклад. Зокрема, дитяча література часто використовує фольклорні мотиви та образність, які можуть бути незрозумілі або навіть образливими для читачів іншої культури. Тож виникає потреба розкрити сутність чарівної казки та прагматичної адаптації в перекладі. Для досягнення вищезгаданої мети варто розглянути проблему адаптації як одного з базових понять перекладознавства, а також проаналізувати основні види та прийоми прагматичної адаптації.

Виклад основного матеріалу. Джерелом багатьох літературних сюжетів та образів споконвіків слугує фольклор. У широкому значенні фольклор означає всю «неписану історію народу, переважно неписану історію примітивних епох», тоді ж як у більш вузькому значенні це «стародавні звичаї, звички, обряди та церемонії минулих епох, які перетворилися в забобони і традиції нижчих класів цивілізованого суспільства» [3, с. 205].

В українській науковій думці термін «фольклор» та його похідні з'явилися завдяки діяльності М. Драгоманова та І. Франка. Саме їх наукова діяльність знаменувала початок розмежування

української етнографії та фольклористики як окремих народознавчих дисциплін. З того часу поняття фольклору зазнало безлічі інтерпретацій та переосмислення. Якщо раніше фольклористодослідники могли обмежуватись збиранням традиційних фольклорних зразків зазвичай у селах та серед людей старшого покоління, то зараз відбувається безперервний процес оновлення та засвоєння новотворів у інших площинах, які також не варто оминати науковцям.

Навіщо ж взагалі виник фольклор та яка його роль у житті людства? Фольклор, за своєю суттю, виник не тільки як спосіб самовираження людини, але і як спосіб осмислення оточуючої дійсності, передача знань молодшим поколінням, спосіб виховання. Фольклор – свого роду форма мислення та творчості людини, яка має міфологічне світосприйняття або ж його елементи. Саме тому міф, казка лежать в основі фольклорних сюжетів.

Термін «казка» вперше було вжито в граматиці Лаврентія Зизанія «Лексисъ сиречь речения» (1596), поруч із такими поняттями, як «баснь» і «байка». Казка – одна із найдавніших форм літератури, спочатку казки були фольклорними, тобто не мали автора, або ж їхнім автором можна було вважати цілий народ [2, с. 20]. Згодом із розвитком письменства та літератури з'явилися і авторські казки.

Відомий український етнограф і фольклорист В. Гнатюк називав казку одним із найдавніших витворів людського духу, які сягають у глибину таких далеких від нас часів, якої не досягає жодна людська історія [3, с. 204]. Це твердження є справедливим та відображає сутність казки як фольклорного твору. Саме казка становить історичну основу художньої культури, твори усної народної творчості не лише мають багатовікову історію, але і вміщують у собі вічні духовні цінності народу, зберігають найкращі риси його ментальності. Саме тому казка вважається важливим джерелом навчання та виховання дитини, вона сприяє засвоєнню системи цінностей культури, становленню ціннісного світогляду дитини.

Відповідно до Літературної енциклопедії, казку можна визначити як жанр усної народної творчості, який відрізняється від інших фольклорних наративів (легенда, переказ, бувальщина тощо) настановою на вимисел [10, с. 450]. Тож казка вирізняється своєю традиційністю.

Для казки притаманна наявність кліше як у будові, так і в сюжеті – стандартні фрази: «У дев'ятому царстві, у тридесятому государстві...», «Одного разу...», «Жили були...» тощо, а також сюжетні повороти – наприклад цифра

три (наявність у сюжеті синів, предметів, спроб, шляхів), персоніфіковані об'єкти та тварини, архетипні (царевич, Баба-Яга) та уособлюючі деякі якості (лисиця, вовк) образи. Традиційною є і будова казки: зачин, основна частина, кінцівка, які також мають свої кліше та повтори, часто пов'язані із символікою чисел.

З погляду жанрових особливостей казка – характерний художній витвір, який виходить за межі поняття жанру. Радше це окремий, специфічний масив, який об'єднує в собі різнохарактерний щодо художніх, композиційних і жанрових особливостей матеріал [2, с. 21].

Відсутність жанрової єдності казки зумовлює невизначеність її смислових меж. За семантикою казку розмежовують на три умовні групи: чарівні, побутові казки та казки про тварин, а за структурними ознаками – на кумулятивні, авантюрні, легендарні, анекдотичні, сатиричні, гумористичні. У сучасній вітчизняній фольклористиці традиційним є поділ казок на казки про тварин (птахів, комах, рослин), які є найдавнішими за своїм походженням; чарівні (героїчні або фантастичні); соціально-побутові (реалістичні, новелістичні) [2, с. 21–22].

В.І. Мельник та М.В. Уляницька вказують, що чарівна казка є особливим різновидом жанру казки, який посідає провідне місце в таксономії казкового епосу. Трактують чарівної казки не можна зводити лише як до фантастичної розповіді про вигадані події, орієнтуючись та акцентуючи увагу на елемент «чарівного» [13, с. 43].

Одним із найбільш визначних дослідників чарівної казки є В.Я. Пропп. Спираючись на його праці, В.І. Мельник та М.В. Уляницька стверджують, що чарівні казки варто виокремлювати не стільки за ознакою «чарівності», скільки за досить чіткою композицією та структурними ознаками [13, с. 43].

За В.Я. Проппом структура чарівної казки визначається системою персонажів та функціями, які вони виконують. Щодо типології персонажів, то вчений виділив сім типів дійових осіб за їх функціями, а саме:

- 1) антагоніст (персонаж, що шкодить);
- 2) дарувальник;
- 3) чарівний помічник;
- 4) викрадений герой (предмет);
- 5) відправник;
- 6) герой (протагоніст);
- 7) хибний герой.

Отже, чарівні літературні казки не лише мають ознаки, притаманні цьому казковому жанру та можуть нести на собі відбиток авторського

індивідуального стилю, але й також виражати національні риси.

Дитяча література є унікальним засобом відображення існуючих у суспільстві ідей і, отже, їй належить найважливіша роль у формуванні культурного тла нації та кожного окремого члена суспільства. Дитяча література становить певні складності для перекладу, з огляду на свої стилістичні, жанрові, мовні особливості. Дитячі твори часто насичені стилістичними прийомами, гумором, алюзіями та мовною грою, віршами чи іншими складними для відтворення елементами.

Важливою проблемою лінгвістики є проблема збереження автентичності художнього стилю тексту в перекладі. Різниця мовних картин світу автора й письменника за умови їх належності до різних мовних сімей повинно бути максимально згладжено з допомогою перекладу не тільки найменувань, реалій, а і створення особливої емоційно-експресивного забарвлення тексту згідно з авторською позицією [1, с. 14].

У процесі перекладу відбувається не перетворення вихідного тексту в текст вхідної мови, а перетворення (трансформація або деформація) віртуального об'єкта, якоїсь ідеальної сутності, якою є уявлення перекладача про систему смислів повідомлення, закодованого в початковому тексті, в більш-менш близьку, але не тотожну систему смислів, обернених у матеріальну форму мови перекладу. Саме ця система смислів, укладена у формах вихідного тексту й усвідомлена перекладачем, і є предметом трансформації [4, с. 61].

У перекладі тексту (або художнього твору) перекладач дублює стилістичний прийом, використовуваний у мові-оригіналі, або формує власний стилістичний прийом, який має подібні функції і засоби їх вербалізації.

Необхідно зазначити, що до процесу перекладу варто підходити з урахуванням соціокультурних особливостей мови оригіналу й мови-перекладу та мовної картини світу автора в цілях досягнення максимальної адекватності тексту і збереження його особливостей. Якби переклад був практично дослівним, то він, звісно ж, не зміг би передати, відобразити всі глибини й загальний зміст художнього твору. Тому часто переклад не збігається з оригіналом. Основне правило полягає в тому, щоби всі носії мови перекладу зрозуміли написане так само, як його зрозуміли носії мови оригіналу [7, с. 45]. Говорячи про цю проблему в перекладі літератури, потрібно сказати, що існують різні способи збереження образності оригіналу.

Збереження образності пов'язано з цілком усім твором, однак збереження образності не

буде досягнуто, якщо не враховувати жанрово-стилістичні особливості перекладу. Жанрово-стилістичні особливості тексту супроводжує також і вибір засобів вираження тієї чи іншої думки автора. У художній літературі дуже важливо висловити ідею, події, описати героїв виразно та яскраво [11, с. 35]. Читач сприймає і переживає все емоційно та відкрито, тому особливості перекладу творів полягають у передачі їх образності. Це перша проблема в перекладі дитячої літератури. Якщо перекладач не зумів передати живий, емоційний образ оригіналу, або якщо він замінив конкретний образ більш складним і абстрактним, переклад вийде неповноцінним і не буде відповідати оригіналу.

Ще однією найбільш істотною проблемою є збереження і передача національно-культурної інформації. В перекладі художньої літератури виникає завдання відтворити індивідуальну своєрідність першотвору. Ця риса ріднить літературу художню і суспільно-політичну [8, с. 82].

Тож вивчення перекладів художньої літератури передбачає глибокий стилістичний аналіз матеріалу, який дав змогу показати, у чому полягає його індивідуальна своєрідність. З допомогою цього аналізу стає зрозуміло, що своєрідність манери автора, яка виявляється в його творі, пов'язана зі специфікою літератури як мистецтва.

Труднощі перекладу чарівної казки можна вирішити з допомогою такого перекладацького прийому як прагматична адаптація. Історично адаптація в перекладі згадується вже в працях античних авторів. Відтак адаптація в перекладі традиційно більш характерна для художнього перекладу, а на сучасному етапі ця стратегія почала використовуватися й у кіноперекладі. У сучасному перекладознавстві адаптації розглядаються у двох опозиціях: «переклад – адаптація», «адаптація-стратегія – адаптація-прийом». У рамках першої опозиції переклад розглядається як «ідеальний образ» вихідного тексту, тоді як адаптація «спотворює цей образ» [15]. У такому розумінні адаптація об'єднує такі поняття, як переклад-редагування, резюме, анотація, що, за В.В. Коптіловим, є адаптивним транскодуванням тексту, тобто іншим видом мовного посередництва [5, с. 35]. У рамках другої опозиції адаптація розглядається як частина процесу перекладу.

На жаль, у вітчизняному та закордонному перекладознавстві й до цього дня не вистачає системного теоретичного обґрунтування адаптації як одного з базових понять перекладознавства. Адаптація – це перекладацька трансформація, яка використовується для досягнення рівності

комунікативного ефекту в тексті оригіналу та тексті перекладу [6, с. 196] і полягає в заміні невідомого відомим, незвичного – звичним [12, с. 165].

Перекладач адаптує певні явища оригіналу, орієнтуючись на відповідність тексту перекладу вихідному тексту, а також на адекватне сприйняття результату читачами. Реципієнти перекладеного тексту, через свою належність іншій культурі або віднесеності до іншої епохи, не здатні зрозуміти ті чи інші явища без їх попередньої адаптації. Саме тому в перекладі текстів варт передавати зміст поняття, фрази або цілої ситуації відповідно до вимог культури реципієнта. Для досягнення необхідного комунікативного ефекту в перекладі необхідно брати до уваги особливості системи цінностей, світогляду, менталітету представників культури мови перекладу [12, с. 165].

Виділяють прагматичну, стилістичну та лінгвокультурну адаптацію. Згідно з визначенням В.В. Коптілова, прагматична адаптація – це система дій перекладача, спрямованих на пристосування тексту мовою перекладу з використанням засобів вихідної мови до його сприйняття носієм іншої культури [5, с. 22].

Сучасні дослідники адаптивних стратегій перекладу вказують, що адаптація – це тип перекладу з домінантною прагматичною настановою і орієнтацією на стереотипи очікування носіїв мови-реципієнта і його культури [14, с. 79].

В.В. Коптілов визначає прагматичну адаптацію як зміни, які вносяться до тексту перекладу, аби домогтися необхідної реакції з боку конкретного реципієнта перекладу. Вчений також виділяє чотири види прагматичної адаптації [5, с. 143]:

1) перший вид прагматичної адаптації служить для забезпечення адекватного розуміння перекладу адресатами. У цьому випадку в якості прикладів призводять топоніми, а саме назви різних адміністративних одиниць;

2) другий вид прагматичної адаптації забезпечує донесення емоційного впливу вихідного тексту. До прикладів цього виду прагматичної адаптації відносять переклади назв кіно- і мультиплікаційних фільмів;

3) третій вид прагматичної адаптації характеризується орієнтацією на конкретну ситуацію спілкування і на конкретного адресата;

4) четвертий вид прагматичної адаптації безпосередньо пов'язаний із рядом екстраперекладацьких причин – політичних, економічних, особистих та ін.

Слід зазначити, що адаптацію також часто називають реконструкцією не тільки самого тексту, але його мети, функцій і комунікативного

впливу [14, с. 41]. Прийоми прагматичної адаптації знаходять застосування при передачі таких особливостей вихідного тексту:

– лексико-семантичних (опущення надлишкової або повторюваної лексики, генералізація, конкретизація, заміна усталеним еквівалентом, експлікація);

– синтаксичних (перебудова синтаксичної конструкції, побудова нової синтаксичної конструкції, членування речень, відновлення прямого порядку слів, усунення інверсії тощо);

– стилістичних (підвищення стилю, підвищення реєстра лексики вихідного тексту, заміна експресивної лексики на нейтральну, заміна негативної оцінної лексики евфемізмом тощо) [15, с. 63].

В англомовному перекладознавстві в роботах М. Бейкер та Г. Салдана зустрічається опозиція «глобальна та локальна адаптація». Зокрема, глобальна адаптація застосовується до всього тексту і спрямована на його повну реконструкцію. Глобальна адаптація буває необхідна не тільки при перекладі тексту на іншу мову, але і всередині одного мовного середовища, коли треба змінити жанр тексту або адаптувати його для іншої аудиторії (за віком, соціальними ознаками тощо) [14].

Саме глобальна адаптація часто може застосовуватися в перекладі стилістичних особливостей чарівної казки, адже існують випадки, коли перекладачі повністю змінюють назви персонажів чи явищ у тексті, й у такий спосіб реалізуючи прийом повної їх реконструкції. Питання доцільності використання такого способу перекладу залишається невизначеним і донині. Глобальна адаптація елементів художнього твору має як своїх прихильників, так і противників. Загалом можна стверджувати, що успішність застосування повної реконструкції тексту, як способу його прагматичної адаптації, і особливо залежить від майстерності та фонових знань і креативності перекладача.

Головні завдання перекладача на шляху творення адекватного перекладу казкового твору полягають у такому:

1) адаптування тексту на лексичному рівні, передаючи безеквівалентну лексику мови оригіналу на мову перекладу;

2) збереження розважальної функції казки;

3) відтворення виховної функції казки.

Утім, перекладач, сприймаючи та аналізуючи текст мови оригіналу, проявляється з позиції інтерпретатора. Тому не виняток, що можливі смислові помилки, які читач, сприймаючи текст перекладу як оригінал може цього не помітити. У добавок є труднощі в тому, що потенційним реципієнтом тексту казки, переважно є дитя, чий

фонові знання украї обмежені, через що чимало аспектів вимагають додаткового розкриття чи пояснення. Необхідно ураховувати, що текст казки мусить лишатися легким, цікавим і не перевантаженим обширними поясненнями.

Загальновідомо, що підходи до перекладу дитячої літератури дещо відрізняються від підходів до перекладу художнього тексту загалом. Кожен перекладач залежно від його світобачення автора в казці стоїть перед вибором двох стратегій перекладу казок: «очуження» казки, тобто наближення її змісту до культури оригіналу чи, навпаки, «одомашнення» казки, тобто її адаптація, яка щонайбільше наближена до культури країни перекладу [9, с. 138]. Як правило, покладаючи початок роботи над перекладом, перекладач установлює еквівалентність не лишень на рівні слів чи словосполучень. Пояснення значень слів, з огляду на контекст, здійснюється дещо перегором. Труднощі на рівні слів чи словосполучень спричиняє безеквівалентна лексика. До цього різновиду уходять такі лексичні одиниці як терміни, вигуки, реалії, власні імена, відхилення від літературної норми і звертання.

Підсумовуючи вищесказане можна дійти висновку, що перед перекладачем постає три основні завдання, які має виконати в перекладі художньої дитячої книги: адаптація тексту на лексичному рівні, збереження розважальної та виховної функ-

цій. Перекладач має зважати на особливості прагматичної адаптації, стратегій перекладу та долати певні труднощі з безеквівалентною лексикою.

Висновки. Казка як жанр фольклору має важливе значення для формування культурного тла нації та кожного окремого члена суспільства. Дитяча література, яка часто ґрунтується на фольклорних сюжетах та образах, є унікальним засобом передачі національних цінностей та моральних ідеалів.

Переклад дитячої літератури є складним завданням, оскільки вимагає від перекладача глибокого розуміння жанрових, стилістичних та мовних особливостей твору. Під час перекладу необхідно враховувати соціокультурні особливості мови оригіналу й мови-перекладу, а також національно-культурну інформацію, яка може бути незрозумілою для читачів іншої країни.

Це означає, що переклад повинен бути зрозумілим і цікавим реципієнтам, а також відповідати їх віковим та культурним особливостям. Аби досягти цієї мети необхідно вдаватися до використання прагматичної адаптації. У випадку дитячої літератури прагматична адаптація може включати використання зрозумілої та простої мови, заміну реалій і культурних відтінків, які можуть бути незрозумілі для реципієнтів та адаптацію сюжету й персонажів до культурних норм і цінностей читачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
2. Братко В. Вивчення чарівної казки в культурологічному контексті. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2013. № 9. С. 20–23.
3. Гнатюк В. Передмова до збірки народних казок «Баронський син в Америці». *Вибрані статті про народну творчість*. Київ : Наукова думка, 1966. С. 204–210.
4. Єфімов Л.П., Ясінецька О.А. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз : учбово-методичний посібник. Вінниця : Нова книга, 2004. 240 с.
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
6. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
7. Красовицька Л.Є., Борисов В.А. A Manual of English Stylistics : навчальний посібник зі стилістики англійської мови для студентів українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2017. 117 с.
8. Кундзіч О.Л. Творчі проблеми перекладу. Київ : Дніпро, 1973. 204 с.
9. Лепухова Н.І. Переклад літературної казки як інтерпретація казкового світу автора. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. Київ, 2013. № 27. С. 133–142.
10. Літературна енциклопедія. У 2 т. Т. 2 / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
11. Межжеріна Г. Трансформація мовних одиниць при перекладі з іноземної. *Південний архів. Серія «Філологічні науки»*. Херсон, 2002. Вип. 16. С. 35–39.
12. Орехова О.І. Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія «Філологічні науки»*. 2013. Кн. 3. С. 164–170.
13. Уляницька М. Етнокультурна картина світу в англійській та французькій казках. Магістерські дослідження: тематичний огляд та анотації кваліфікаційних робіт за ОКР «магістр». Київ : Київський ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. С. 43–44.
14. Baker M., Saldanha G. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. Routledge, 2009. 704 p.
15. Gorp H. van. *On Describing Translation*. Philadelphia : John Benjamins pub. co, 2004. 240 p.